

Eemil Luukan 125-vuotisjuhla 16.8.2018 Urjalassa

Lehdistöneuvos Seppo Sarlund:

Eemil Luukka politiikassa

Ensimmäiset mielikuvani Eemil Luukasta ovat hyvántahtoisen vanhemman valtiopäivämiehen iloisia rupattelutuokioita eduskunnan kahvilassa 1960-luvun alkupuolella. Eemil Luukka oli silloin Martti Miettusen ensimmäisessä hallituksessa sisäministerinä ja pääministerin sijaisena.

Hänellä oli puhuttavaa kaikkien kanssa ja hänen pöytänsä haluttiin tulla kuulemaan, mitä Eemelillä on sanottavaa. Ja olihan hänellä kaikille. Täysistuntosalin puolella hän ei ollut niitä suulaimpia, mutta valtakunnan yhteisten asioiden hoitajana yhteiskuntamme eturivissä. Hyvántahtoisena seuramiehenä hän oli varmaan karjalaisista ensimmäinen. Erityisesti ihastelivat aikalaiset hänen puheitaan. Kiitos- ja onnittelupuheissaan Eemeli oli yliverainen, joka varmasti sai alkunsa hänen ystävällismielisestä ihmisläheisyydestään, toisten ihmisten huomioonottamisesta, työstä lähimmäisten puolesta.

Varsinainen puoluepoliitikko Eemil Luukka ei ollut pitkästä poliitikkaurastaan huolimatta. Pikemminkin häntä voitaisiin tituleerata aikansa kaikkien karjalaisten edusmiesten ykköseksi, jolle Tasavallan presidentti pitkän yhteiskunnallisen aktiiviuran jälkeen soi ministerin arvon 1962 Miettusen hallituksen jälkeen.

Sekä Paasikivi että Kekkonen presidentteinä arvostivat Eemil Luukkaa, vaikka taistellessaan karjalaisten puolesta asutusasioissa hän joutui ottelemaan kovasti ”maanomistaja” Paasikiven kanssa. Ainakin osittain sen taistelun kuitenkin Luukka voitti. Oikeus ja kohtuus voitti.

Politiikkaan Luukka alkoi sotkeentua – niin kuin hän asian ilmaisi - oikeastaan vasta siinä vaiheessa kun kokoomus puuhasi maahan kuningasta. ”Tuli oltua kiivaasti mukana, kun kuningasta nimitettiin”, muisteli hän 1960-luvulla. ”Eivät kuninkaan puuhaajat saaneet paljon kansaa kasaan. Kannakselainen talonpoika ei ollut enää myytävissä, hän sanoi haastattelijalle. – Muolaassakin sanottiin, että ei me kuningasta huolita. Keisari meni jo”.

Maalaisliiton piiritoimikunnassa Viipurissa hän katsoi edustavansa enemmän kotikuntaansa Muolaata ja sen asioita. Maalaisliiton Muolaan kunnallisjärjestön toimintaan hän oli noussut vasta tultuaan kunnankirjuriksi 1928 Kansanedustajana istuva oman kunnan mies Jooseppi Kauranen oli hänen mielestään se suurempien asioiden hoitaja. Tasavallan presidentin valitsijamiesehdokkaaksikaan Luukka ei ryhtynyt ennen kuin Kekkonen presidentiksi valitsemisen aikaan 1956, koska monet muutkin maakunnan miehet olivat halukkaita päästä valitsemaan maan isää.

Hänestä asioiden hoitaminen oli Muolaassa helppoa, kun maalaisliitolla oli kunnanvaltuustossa määräenemmistö. Muutaman hengen kokoomuksen valtuustoryhmä taas pidettiin kurissa sillä, että kokoomukselle annettiin usein valtuuston puheenjohtajuus.

Tultuaan eduskuntaan vuoden 1936 vaaleissa, joissa myös Urho Kekkonen valittiin ensimmäisen kerran, Luukan eduskuntatyö keskittyi ennen muuta oman kotiseudun ja maakunnan asioiden hoitoon ja ongelmiin.

Eemil Luukka arvosti vanhempia karjalaisia kansanedustajia eikä pyrkinyt heidän tonteilleen. Näin nämä puolestaan tukivat yleensä häntä kun aika oli sopiva. Tosin 1946 Niukkanen yritti uutta hallitusta muodostettaessa kaataa Luukan ministeritien ehdottamalla nuorta Johannes Virolaista tämän tilalle, mutta Virolainen ei lähtenyt peliin mukaan. Kaikesta huolimatta Luukan yleisarvio Niukkasesta oli positiivinen. ”Pidämme häntä suurimpana kansanomaisena valtiomiehenä, mitä karjalaisilla on ollut” - sanoi Luukka veteraanihaastattelussa 1960-luvulla – ”kovuudestaan ja tyytyväisyydestään huolimatta”. Nuoruutensa vanhoista tunnetuista karjalaispoliitikoista Luukka piti sekä Antti Juutilaista että Lauri Kristian Relanderia kansanomaisina. Kalle Pykälää hän kuvasi sanavalmiiksi.

Eemil Luukan mielestä maalaisliittolaisuus oli sama kuin karjalaisuus.

Edeltäjäni Pentti Sorvali Suomenmaan vastaavana päätoimittajana kertoi Luukkaa ennen eduskunnassa olleelta Jooseppi Kauraselta tämän antaneen Eemelille seuraavan ohjeen. Kun sinä olet talonpoikien seurassa ja ne haukkuvat herroja, hauku sinä mukana, mutta kun sinä olet herrojen seurassa ja he haukkuvat talonpoikia, ole sinä hiljaa. Sorvali oli avustanut Luukkaa vaalityössä, kuten myös Kekkonen ja muitakin ehdokkaita.

Varmaan Luukan menestykselliseen toimintaan ja taitoihin valtiollisessa elämässä auttoi se muolaalaisten kannalta ikävä aikakausi, jonka he olivat kokeneet puolentoista vuosisadan aikana kartanonvoutien ja virkeherrojen mielivallan alla, kun talonpoikien maat oli luovutettu aatelisille ja sotaherroille lahjoitusmaiksi. Piti selviytyä kaikissa tilanteissa.

Vielä talvisodan alla vuoden 1939 valtiopäivillä Luukka joutui jättämään eduskunnalle aloitteen viimeisten entisten lahjoitusmaiden kruununpuistojen luovuttamisesta asianomaisten jakokuntien tiloihin kuuluviksi yhteismetsiksi.

Ensimmäinen valiokuntapaikka eduskunnassa Muolaan kunnankirjurille – eli nykyaikaisesti kunnanjohtajalle – tuli laki- ja talousvaliokuntaan, jossa määritellään ja käsitellään kunnallispolitiikkaan kuuluvat asiat. Varajäsenen paikka tuli puolestaan työväenasiainvaliokuntaan, nykyiseen sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.. Olisivat ne sote-uudistuksen asiat menneet hänen johdolla ja sovitteluillaan paremmin kuin nykyisin, jolloin sosiaali- ja terveydenhuollon uudistusta on yritetty rakentaa jo viiden hallituksen ajan siinä riittävää yksimielisyyttä saavuttamatta

Ensimmäisen syksyn budjettipuhe kosketteli köyhäinhoin määrärahojen korotuksia kunnissa. Rajaseudulla Muolaassa ja lähikunnissa oli erityiseksi huolenaiheeksi noussut riittämätön valtion rahoitus venäjänkielisten vähävaraisten asukkaiden hoivaamiseen. Luukan puhe eduskunnassa oli hallituksen kanssa sovittelua, sillä lisämäärärahaa hän ei esittänyt, vaan arveli hallituksen sen tekevän taloudellisten voimavarojen puitteissa.

Toinen tärkeä asia oli Vuoksen ja Äyräpään lasku tulvien välttämiseksi Karjalan kannaksen pienviljelijäväestön elinehtojen parantamiseksi. Luukka osoitti puheessa eduskunnalle kuin tärkeitä lisämaan tarve oli pienviljelysvaltaiselle alueelle.

Emil Luukan pitkään kolmen vuosikymmenen eduskunnan jäsenyyteen kuului myös itsenäisen Suomen raskain kausi, sotavuodet. Hän oli sen pitkän parlamentin jäsen, jonka aikana maa joutui sotaan, taisteli ja teki rauhan, Näiden raskaiden vuosien jälkeen aloitettiin

maan jälleenrakennus, uudistettiin maan ulko- ja turvallisuuspolitiikka rauhantahtoiselle puolueettomuuslinjalle. Suomen oma taistelu itsenäisyydestään ja uusi Paasikiven- Kekkonen puolueettomuuspoliittinen linja pelasti Suomen vielä nuoren itsenäisyyden. Luukka oli vahva tasoittava ja yhdistävä voima Suomen toisen maailmansodan jälkeisessä politiikassa.

Luukka ymmärsi ihmisten tarpeet, jota osoitti se, että hän sai vaaleissa yli puolet kotipitäjänsä äänistä. Hän oivalsi asiat helposti, oli valmis auttamaan kanssaihmissiään ja aina hyvällä tuulella. Sinä viitenä vuonna, jolloin työskentelin hänen aikanaan eduskunnassa, en nähnyt häntä koskaan ärtyneenä ja äksyilevänä. Hänessä näkyi se usein toistettu karjalainen viisaus, että ilo pintaan, vaik syvän märkänis,

Hän pyrki aina etsimään sovittelevia ratkaisuja. Kai se oli lahjoitusmaatalonpoikien perillisten selviytymisen keinovalikoimasta.

Kun talvisodan jälkeen eduskunnassa käsiteltiin karjalaisten korvaus- ja maansaantiasioita, näyttää Luukankin jousi olleen todella kireällä. Otetaanpa suora lainaus Luukan puheesta kesäkuun 5 päivältä 1940. ”Kun sodan alkuketkinä taistelualueiden väestö niin Kannakselta kuin pitkältä itärajalaltakin joutui lähtemään kiireesti palavista kodeistaan, luvattiin heillekin täysi korvaus poltetusta ja tuhoutuneesta omaisuudesta. Tämä oli silloin koko kansan ja hallituksen yksimielinen mielipide ja se vahvisti tämän kansan yhdessä kestävänsä raskaan sodan kärsimykset rintamalla ja myöskin rintaman takana.....Koko kansan yhteistyö kestitkin sodan aikana ja kestäisi vieläkin ellei maan hallitus nyt olisi näillä korvauslakiesityksillään ottanut pois pohjaa kansan yksimielisyydeltä”Hallitus tahtoo vain tasoittaa korvauksen saajien keskinäisen suhteen, mutta ei suhdetta vahinkoa kärsineiden ja omaisuutensa säilyttäneiden välillä”, Hallituksen lakiesitys sitoo karjalaiset taloudellisessa suhteessa sekä käsistään että myöskin jaloistaan. Jos hallitus olisi joustavasti jo järjestänyt korvausennakkoa olisi huomattava osa karjalaisia päässyt omintakeiseen tuottavaan toimintaan.”

Eikä Luukan karjalaisia puolustava kanta ollut lientynyt vielä saman vuoden lokakuussakaan, kun korvauslaki oli lähetekeskustelussa. Luukka piti esitystä hyvin byrokraattisena ja huonosti toimivana. ”Kenellä Karjalassa oli vähän siltä nyt korvauslakia toteutettaessa sekin vähä pois otetaan, vaikka korvauslakia esiteltäessä varsin kauniisti puhuttiin lain sosiaalisesta merkityksestä. Korvauslain perusteluissahan sanotaan nimenomaan, että korvauslain sosiaalisena tarkoituksena on , että sen avulla juuri vähävaraisemmat pääsisivät uudelleen elämän alkuun ja voisivat taas tulla yhteiskuntaa hyödyttäviksi kansalaisiksi.”

Karjalaisena kansanedustajana ja Karjalan Liiton pitkäaikaisimpana johtomiehenä Luukka edusti karjalaisen pieneläjän oikeudenmukaisuuden näkemyksiä, jotka pitivät hänen puolueensa alueen enemmistön puolueena.

Kunnallisneuvoksen arvonimen Luukka sai jo sota-aikana 1942, mikä osoittaa myös hänen muolaalaisen kunnallisuransa arvostamista. Vähän sitä ennen päättyi myös muodollisesti hänen kunnankirjuruutensa.

Sotavuodet ja niiden seuraukset johtivat Luukan rauhanteon vaiheissa ensimmäisen kerran valtioneuvoston jäseneksi.

Hänet nimitettiin asutusasioiden ja siirtoväen ministeriksi Hackzellin rauhanhallitukseen syksyllä 1944 ja kahdeksan kertaa ministeriksi myös myöhemmin.. Hänestä tuli siirtoväen oma edustaja hallitukseen, Vuoden sisällä Luukka oli kolmessa hallituksessa, sillä Hackzellin kuoltua Korkeimman Hallinto-Oikeuden presidentti U.J. Castren muodosti uuden myös lyhytikäiseksi jääneen hallituksen, jossa Luukka jatkoi entisiä tehtäviään, Marraskuun 17 päivänä J.K. Paasikivi muodosti ensimmäisen hallituksensa, jossa Eemil Luukka sai lisäksi myös toisen maatalousministerin tehtävät, Luukalla oli vahva kannatus omassa eduskuntaryhmässään, mistä kertoo luonnollisesti myös myöhempi ministerikertojen määrä ja se hyväntahtoinen julkisuus, joka hänestä on kiirinyt nykypäiviin saakka.

Sodan jälkeen 1945 Luukka kuului niihin, joiden mielestä maalaisliiton piti olla kaikissa oloissa maan hallituksessa, johon suuntaan myös Niukkanen vaikutti ratkaisevasti. Eduskunnassa Luukka käytti julkisesti sanaa valikoivast¹ ja harvakseltaan, mutta juuri valtioneuvoston jäsenenä - ministeri Paasikiven ja Kekkonen aikaan ja myös heidän muodostamissaan hallituksissa - oli hänen asiallinen voimansa. Paasikiven kahdessa hallituksessa hän oli siis 1944-46. Kekkonen ensimmäisessä hallituksessa 1950 Luukka oli jälleen hoitamassa asutusasioita, samoin Kekkonen kolmannessa hallituksessa. 1960-luvun alussa hän oli Sukselaisen II hallituksen sisäministeri ja Miettusen ensimmäisen hallituksen sisäministeri sekä samalla pääministerin sijainen. Kantoipa hän hetken Sukselaisen hallituksen loppuvaiheiden selvittelyn aikoihin myös pääministerin roolia.

Luukan pitkällä valtiollisella kaudella ajat ja olosuhteet ehtivät paljon muuttua, myös parempaan suuntaan. Kuvaavaa hänen toiminnalleen ja pitkäjänteisyydelleen sekä uskollisuudelleen peruskannattajilleen oli, että vielä viimeisten valtiopäiviensä alussa 1965 hän teki eduskunnassa aloitteen asutusyhteismetsälain muuttamisesta siten, että nämä maat säilyisivät talonpoikaisessa maatilataloutta harjoittavien omistuksessa myös tulevaisuudessa.

Toisena maatalousministerinä myös kalastusasiat kuuluivat Luukan toimivaltaan, joten kun kalamiesten keskusliitto perustettiin vuonna 1952, oli luonnollista, että hänet pyydettiin uuden liiton puheenjohtajaksi hoitamaan sodanjälkeisen Suomen kalastusasioita. Olihan kalastus silloin monien perheiden tärkeä särvin ja lisäansiokin ja karjalaisille kalastus oli luonnollinen osa elämänrytmiä.

Kun Luukka oli Suomen kalastusta harrastavien liiton ensimmäinen puheenjohtaja ja minä puolestani viimeinen, niin sallittaneen tästäkin aihepiiristä jokunen sana.

Uusilla asuinsijoilla oli karjalaisille tärkeää, että he saivat myös kalastusoikeuksia, jotka ovat olleet Suomessa hyvin kiinteästi sidottuja manttaaliin. Uuden järjestön tehtävänä olikin kaikkien halukkaiden saaminen kalastusmahdollisuuksien piiriin, maata omistavien ja omistamattomien yhteistyön parantaminen ja vesiensuojelu. Kalastuksen harrastustoimintaa ja kalastusta haluttiin lisätä koko maassa ja sitä varten luotiin järjestöllinen verkosto koko maahan. Näissä merkeissä puheenjohtaja tervehtikin lehdessä koko maan kalastajia ja kalavesien omistajia selvitellen samalla liiton päämääriä..

Erityisen tärkeäksi tehtäväksi paikallisille kalastajajärjestöille muodostui kalavesien vuokraaminen niille, joilla ei ollut omia kalavesiä. Myöhemmin kehitys on johtanut vapaaseen pilkkioikeuteen ja myös heittokalastusmahdollisuuksien vapauttamiseen, joka korvataan kalastuskunnille kalastuskorttivaroista. Ne vaikeudet, jotka kansalaisilla oli päästä kalavesille sotien jälkeen, ovat vuosikymmenien kuluessa poistuneet ruotsinkielistä rannikkoa lukuun

ottamatta. Ja ne hän olivat aikoinaan myös alueita, joille ei juuri karjalaisia voitu sodan jälkeen sijoittaa.

Voitaneen sanoa, että kalastusministerinäkin Luukka oli luomassa Suomesta luontoystävällistä valtiota, jossa kuitenkin kalastus harrastuksena ei ole samalla tavalla keskeinen kuin hänen elinaikanaan. Tänä päivänä Suomen kalamiesten keskusliitto on historiaa, sillä vuosisatamme alkupuolen hallitukset pakottivat kalastusharrastajat yhteen liittoon, Suomen vapaa-ajan kalastajiin, vaikka Luukan johdolla aikoinaan perustettuun keskusliittoon kuuluikin edelleen noin 90 prosenttia kalastajista.

Jos Karjalan liitto sai Luukasta pitkäaikaisen tasoittavan puheenjohtajan niin myös Suomen kalastuksen harrastajat saivat nauttia 10 ensimmäistä yhteistyövuottaan hänen sovittavasta ohjauksestaan.

Eemil Luukalla oli vuosikymmenien aika todella merkittävä määrä muitakin yhteiskunnallisia luottamustehtäviä, kirkon, eri yhtiöiden ja elämänalojen piirissä. Eemil Luukka oli todella toimivan yhteiskunnan tavaramerkki, uudistuksia ja eteenpäinmenoa puoltava mutta myös perinteitä ja yhteiskuntarauhaa kunnioittava.

Sodan jälkeen huumori oli myös niitä tekijöitä, joka auttoi suurissa vaikeuksissa ja siinäkin Luukka oli usein kaiken keskiössä.

Kerrotaan Kekkonen kysyneen kerran Luukalta, että onko se totta, mitä naapurikunnissa väitetään, että muolaalaiset olisivat hölmöjä..

- Ei meil oo hölmöjä muuta kuin ommiks tarpeiks. Muualt näyttää niitä riittävän tänne eduskuntaan asti.

Kun Johannes Virolainen rakennutti Vironperälle uuden saunan, kutsui hän sinne myös Eemelin kokeilemaan löylyjä. Eduskunnan kahvilassa sitten kyseltiin Luukalta, miltä se sauna tuntui.

Eemelin vastaus oli: - En mie oo koskaan ennen joutunut niin huonoo saunaa niin paljo kehumaan.

Pitkäaikaisella maalaisliiton puheenjohtajalla V.J. Sukselaisella, joka oli lähtöisin äärettömän köyhistä oloista ja oli suurena haavana saada kerran omaa maata.

Kun tämä sitten 1950-luvun alkupuolella toteutui, Luukka kyseli, miten paljon sitä maata nyt on. – Eihän se ole kuin pikkutila, kertoi Sukselainen hehtaareistaan. Luukka oli kuitenkin iloinen ystävänsä haaveen toteutumisesta, mutta totesi, että ei sitä professorin tuloilla suurempaa pystyisikään pitämään yllä.

Johannes Virolaisella oli takataskussaan aina kaksi vanhaa kansanedustajatoveriaan, joista kertomillaan vitseillä hän nauratti yleisöään: Eemil Luukka ja Urho Kekkonen, joskus myös Juho Niukkanen, joka oli monessa suhteessa hyvin erilainen persoonallisuus kuin Luukka.

Evakoilla oli uusilla asuinsijoilla usein vaikeuksia eläessään vähemmistönä paikallisten keskuudessa. Eemilin kerrotaan antaneen Loimaalla muolaalaisille ohjeen, kun nämä moittivat sijoituskuntansa asukkaita siitä, että niiden kanssa ei tule toimeen. – Älkää riidelkö niiden loimaalaisten kanssa, kun olette siellä vähemmistönä. Neuvotelkaa ja sopikaa asioista.

No tämä ohjehan on hyödyllinen myös enemmistölle, sillä eihän enemmistönkään pidä käyttää valtaansa väärin vaan on etsittävä sopua, koska siitä hyötyvät molemmat osapuolet.

Olen kuullut monia mukavia juttuja Muolaasta, Eemli Luukasta ja siitä, miten hän on asioihin osannut suhtaantua. Nuoruuteni Savossa sanottiin, että on osattava suhtaantua. Ja mikäs on suhtaantuessa kun on ennenkin osattu suhtaantua. Te muolaalaiset ovat Eemelin ihmisläheisten tarinoiden mestareita, joten enpä edes yritä panna paremmaksi.

Luukka oli yhteistyön ihminen, mikä oli yksi hänen tärkeimpiä ominaisuuksiaan ja vei asioita eteenpäin vaikeissa oloissa. Hyvä luottamuksellinen suhde Urho Kekkoseseen oli ministerivuosina hänelle kuten myös Kekkoselle hyvin merkittävä ja se jatkui aina hänen kuolemaansa saakka. Kekkoson adjutantti Esa Seppänen oli laskemassa Tasavallan Presidentin viimeinen tervehdys Luukan haudalle Kekkoson ollessa estyneenä. Tämän tunnetun karjalaisen kirjailijan Urpo Seppäsen, Evakon kirjouttajan, pojan kertoman mukaan Kekkonen piti pitkäaikaisen työtoverinsa lämmintä muistamista hyvin tärkeänä.

Kekkosella ei aina ollut hyviä suhteita kaikkiin Karjalan liiton johtomiehiin, jonka vuoksi Luukka oli hänelle tärkeä yhteistyökumppani. Luukka ajoi kaikin voimin Karjalan ja karjalaisten asiaa, mutta hän ei elämöinyt niin sanotulla Karjalan kysymyksellä, vaan teki työtään yhteistyössä ulko- ja turvallisuuspolitiikasta vastaavan valtiojohton kanssa. Eemil Luukalle politiikka oli mahdollisuuksien taitamista, ei pelkkää elämöimistä tai mielenosoituksia.

Eemil Luukalla ja Urho Kekkosella oli samanlainen Karjalan kaipuu ja molemmat tekivät töitä tahoillaan silmämääränään luovutetun Karjalan palautuminen Suomelle. Maailmanpolitiikan suuret pyörät eivät kuitenkaan heidän aikanaan pyörineet tähän suuntaan - ja nyt vielä vähemmän.

Eemil Luukka joutui hoitamaan Suomen asioita itsenäisyytemme kannalta ratkaisevina aikoina, mutta niissäkin hänen tavaramerkkinsä oli ystävällisyys toisia ihmisiä kohtaan, usko huomiseen, parempaan tulevaisuuteen.

Johannes Virolainen on kirjoittanut karjalaisten poliittisesta taistelusta enemmän kuin kukaan toinen ja hän kirjoittaa aina Eemil Luukasta arvostavasti ja kunnioittaen. Hän asettaa itseään yli kaksikymmentä vuotta vanhemman parlamentaarikon Eemil Luukan kaikkien karjalaisten kaapin päälle.

Minä näen silmissäni edelleen Eemil Luukan, joka on se Karjalan hyväntahtoinen, hymyilevä kotihonka, leppoisa yhteinen isä. Eemil tuo hyvinvointia ja iloa ympärilleen ja ohjailee kehityksen kulkua ihmiskasvoisesti ja oikeudenmukaisesti, kunhan vain muistamme hänen oppinsa.

Vuoden 2000 joulukuussa presidentti Mauno Koivisto korosti valtioneuvos Johannes Virolaisen siunaustilaisuudessa tämän keskeistä merkitystä maan politiikan toimivuuden takaajana sodan jälkeen.

Yhtä oikeudenmukaisesti Koiviston sanat voidaan osoittaa ministeri Eemil Luukalle:

”Monipuoluejärjestelmässä, jossa selkeät ja jotenkuten eheät eduskuntaenemmistöt ovat harvinaisia, suuri vastuu lankesi neuvottelu- ja sovittelukykyisten poliitikkojen harteille. Virolainen oli näiden eturivissä, sanoi Koivisto

Tähän samaan eturiviin kuuluu myös Eemil Luukka, elämänsä Suomen vapauden, isänmaan ja karjalaisten puolesta tehnyt todellinen koko kansan kansanmies, Karjalainen suurella K:oolalla. Karjalaisten Ministeri.